

DOBROSTAN. Godzina wychowawcza

Materiały dodatkowe dla nauczycielki/nauczyciela - informacje o galerii, w której odbywają się zajęcia, poszczególnych salach lub wybranych dziełach sztuki, które są inspiracją do zadań

XX+XXI. Galeria Sztuki Polskiej w Gmachu Głównym

Prezentuje bardzo różnorodne dzieła sztuki stworzone od końca XIX wieku po pierwsze dekady XXI wieku. Duża część Galerii ma układ chronologiczny, jednak podczas zajęć *DOBROSTAN. Godzina wychowawcza* skupimy się na czterech wybranych salach, które odwiedzimy odwrotnie do kierunku zwiedzania.

Znajdziemy tu zarówno dzieła Jacka Malczewskiego, Stanisława Wyspiańskiego i Stanisława Ignacego Witkiewicza, jak i Tadeusza Kantora, Marii Jaremy, Aliny Szapocznikow, Marii Pinińskiej-Bereś, Wojciecha Fangora, Romana Opałki czy Wilhelma Sasnała. Wiele z prezentowanych tu prac bardzo porusza. Część z nich jest abstrakcyjna, działa na nas swoimi kolorami i fakturą. Niektóre są intrygujące: to ciągi liczb namalowane na płótnie, przestrzenne ruiny, tajemnicze instalacje z materiału lub drewna, materace i drabinki z sali gimnastycznej pomalowane w geometryczne wzory, kolorowe labirynty, do których można wejść, niebieski stół wzniesiony na świecących nogach oraz wiele innych niespodzianek.

Wierzmy, że wszystkie te dzieła są w stanie zaciekawić, skłonić do rozmów i refleksji oraz sprawić, że zapomnimy choć na moment o naszej codzienności lub spojrzymy na nią z innej perspektywy.

I ZADANIE

Sala Rzeźby

Zgromadzono w niej rzeźby XX-wieczne - i te klasyczne, z brązu lub kamienia, i wielkowymiarowe konstrukcje z drewna, i obiekty podwieszane z sufitu, i rozbudowane instalacje z tworzyw sztucznych. Znajdziemy tu zarówno obiekty figuratywne, jak i abstrakcyjne i geometryczne. Najbardziej znane artystki i artyści, których prace tutaj pokazano, to Katarzyna Kobro, Alina Szapocznikow, Jerzy Bereś, Maria Pinińska-Bereś, Julian Jończyk, Ursula von Rydingsvärd i Krzysztof Bednarski.

Julian Jończyk, *Stół* (1991)

W sztuce Juliana Jończyka (1930-2007) ważną rolę odgrywały neony. Artysta nie

tylko tworzył obiekty artystyczne z ich wykorzystaniem, miały one także istotną funkcję w jego performansach. Nawiązywał w ten sposób do głęboko zakorzenionej w kulturze duchowej symboliki światła. Szafirowy stół, pozornie prosty przedmiot codziennego użytku, dzięki neonowym przedłużeniom nóg zostaje wytrącony ze swojej zwyczajowej funkcji mebla. Zamiast tego zdaje się szybować ku niebu, co podkreśla charakterystyczny kolor przedmiotu.

Alina Szapocznikow, *Pogrzeb Aliny* (1970)

Alina Szapocznikow (1926-1972) była jedną z najoryginalniejszych polskich rzeźbiarek. Do jej najbardziej znanych prac należą rzeźby oparte o odlewy fragmentów własnego ciała, tworzone z żywicy syntetycznych. W ostatnich latach życia nieuleczalnie chora artystka tworzyła cykl prac *Nowotwory*, których tematem uczyniła swoją chorobę. Należąca do cyklu prezentowana rzeźba jest dramatycznym świadectwem zmagania się z cierpieniem i świadomością zbliżającej się śmierci. W poliestrowym tworzywie zostały zatopione strzępy bandaży, ubrania artystki i pamiątkowe fotografie przedstawiające ją samą oraz bliskie jej osoby. Z biegiem czasu tworzywo, z którego została wykonana rzeźba ciemnieje, co sprawia, że umieszczone w nim przedmioty są coraz mniej widoczne.

Piotr Bożyk, *Pożądanie* (2010)

Ażurowa, ornamentalna rzeźba kinetyczna artysty i projektanta Piotra Bożyka (ur. 1944) została zbudowana z drewnianych elementów połączonych stalowymi mechanizmami. Wprawione w ruch sprawiają, że części konstrukcji unoszą się do góry, próbując dotrzeć czerwonych kul. Choć rzeźba budzi skojarzenia z techniczną racjonalnością, jej tytuł przenosi odbiorcę w sferę emocji. Dzięki niemu możemy odczytywać konstrukcję jako metaforę pożądania i związanego z nim niespełnienia. Jak mówi sam artysta: „Wspinające się w kierunku drgających symetrycznych kul dźwignie tylko zbliżają się do nich, nie są w stanie (może wolą tylko marzyć) ich zagarnąć”.

Jacek Waltoś, *Fedra wg Jeana Racine’a. Część I: Miejsce - „krąg światła”, w którym mieszczą się trzy rzeźby: Oczekująca (Fedra), Pancerz (Hipolit) i „Mijamy się... (Arycja) - za nimi cienie (1972-1974)*

Fedra to tragedia napisana w 1677 roku przez francuskiego dramaturga Jeana Baptiste’a Racine’a. Oparta na temacie zaczerpniętym z mitologii greckiej, opowiada o nieodwzajemnionej miłości Fedry do jej pasierba, Hipolita. Inspirowana tragedią realizacja rzeźbiarska Jacka Waltosia (ur. 1938) składa się z kilku części, z której w galerii prezentowana jest jedna z nich. To grupa trzech postaci, bohaterów dramatu, umieszczonych w przestrzeni naśladującej teatralną. Artysta niejako próbował przełożyć język tragedii na materię rzeźby i rysunku, przedstawić towarzyszące bohaterom stany emocjonalne i wyrazić ciężące nad nimi piętno przeznaczenia. Jacek Waltoś tematem swojej twórczości często czyni wątki egzystencjalne, analizę stanów emocjonalnych, relacje międzyludzkie i wewnętrzne konflikty. Nierzadko odwołuje się do literatury, wątków mitologicznych i biblijnych, znanych dzieł sztuki.

Zofia Woźna (Bala Leser), *Skrzypaczka* (1961)

Artystka (1897-1984) była rzeźbiarką i malarką pochodzenia żydowskiego. Tożsamość Zofii Woźnej przybrała podczas II wojny światowej, używając dokumentów zmarłej kobiety o tym imieniu i nazwisku. Po wojnie nie wróciła już do właściwego imienia i nazwiska, chcąc w ten sposób upamiętnić kobietę, dzięki której udało się jej przeżyć. Tworzyła głównie rzeźby figuratywne (postacie ludzkie), którym nadawała charakterystyczny, wydłużony kształt. Była także autorką rzeźb i pomników upamiętniających ofiary wojny. Rzeźba *Skrzypaczka* z cyklu *Koncerty* prawdopodobnie jest hołdem dla zmarłego przyjaciela artystki, lekarza i muzyka Józefa Bielawskiego.

Roman Stańczak, *Static Oblivion* (2015)

Chociaż poszczególne elementy obiektu budzą skojarzenie z codziennością, przedmiotami, które wielu z nas ma codziennie w ręku, ich zestawienie i modyfikacja może niepokoić i wytrącać z równowagi. O jakim zapomnieniu mowa w tytule obiektu (ang. *static oblivion* - statyczne zapomnienie)? Wiekowe żelazka wyglądają, jakby dawno zapomniały o swojej funkcji, a kable przypominają pajęczynę... Roman Stańczak (ur. 1969) w swojej twórczości wykorzystuje przedmioty codziennego użytku, które poddaje różnym zabiegom zmieniającym ich wygląd, częściowej destrukcji - zmieniając zarazem znaczenia i skojarzenia, jakie ze sobą niosą. Tak sam mówi o swoich działaniach: „Człowiek posługujący się na co dzień czajnikiem, krzesłem czy wanną spotyka się z przedmiotem znanym od lat w zupełnie nowej rzeczywistości, która mam nadzieję go zaskakuje. Ten ułamkowy moment zaskoczenia jest furtką, przez którą mogę wejść w jego podświadomość”.

II ZADANIE

Sala “Abstrakcja geometryczna i konceptualizm”

To sala, w której zgromadzono obrazy oraz pojedyncze rzeźby abstrakcyjne, czyli nieprzedstawiające, a także pojedyncze prace artystek i artystów z nurtu konceptualnego. Można tu znaleźć prace m.in. Jadwigi Maziarskiej, Romana Opalki, Henryka Stażewskiego, Kingi Nowak i Wojciecha Fangora. Z sali tej odchodzi korytarz, w którym znajduje się dzieło *site specific* Leona Tarasewicza - malarski labirynt z lustrami, w którym można się zagubić. Naprzeciwko, po skosie, znajduje się również niewielka przestrzeń z lustrami, patrząc na które możemy się poczuć jak w portrecie namalowanym przez kubistów.

III ZADANIE

Sala “Transformacja”

W tej sali pokazywane są różnorodne dzieła autorek i autorów tworzących w Polsce po 1989 roku. Rzucają się w oczy przede wszystkim wielkoformatowe instalacje. Znajdziemy tu m.in. dzieła Wilhelma Sasnała, Mirosława Bałki, Moniki Sosnowskiej, Zofii Kulig, Jakuba Woynarowskiego i Grzegorza Sztwiertni. Jednym z obiektów, które zwraca największą uwagę jest obiekt artystyczny przedstawiający dwa k-drony - jedenastościenne bryły geometryczne odkryte przez Janusza Kapustę.

IV ZADANIE

Sala "Po 1945"

To największa sala Galerii z kilkoma osobnymi przestrzeniami. Prezentowane są to prace artystek i artystów tworzących od końca II wojny światowej aż po koniec XX wieku. Duża część twórczyni i twórców związana była ze środowiskiem krakowskim. Znajdziemy tu m.in. dzieła Andrzeja Wróblewskiego, Magdaleny Abakanowicz, Jerzego Nowosielskiego, Marii Jaremy, Tadeusza Kantora, Wojciecha Fangora, Marcina Maciejowskiego, Aliny Szapocznikow i Danuty Urbanowicz.

Opracowanie na podstawie materiałów dostępnych w przestrzeniach edukacyjnych "Teksty i konteksty" w Galerii oraz katalogu wystawy (XX+XXI. Galeria Sztuki Polskiej, red. M. Czubińska, Kraków 2021)